

Vabariigi Valitsuse määruse „Regionaalsete kriisikomisjonide moodustamine, nende koosseis, ülesanded ja töökord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõu on koostatud 1. oktoobril 2026 jõustuva kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse (edaspidi *KORKS*) rakendamiseks.

Eelnõu sisu kattub suures osas hädaolukorra seaduse alusel antud Vabariigi Valitsuse määrusega¹ ning suuremaid sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva määrusega ei tehta.

Eelnõu kohaselt moodustatakse ka edaspidi neli regionaalset kriisikomisjoni Päästeameti Ida-, Lõuna-, Lääne- ja Põhja päästeskuse tegevuspiirkondades. Lisaks sätestatakse eelnõuga kriisikomisjonide koosseis, selle ülesanded ja töökorraldus. Regionaalsed kriisikomisjonid toetavad Päästeametit kriisireguleerimise korraldamisel regionaalsel tasandil, koondades selleks asjaomased riigiasutused, kohaliku omavalitsuse üksused ning teised kriisireguleerimise seisukohast olulised osalised.

Komisjonide kaudu korraldatakse kriisiolukorraks valmistumisel piirkondlikku koostööd ja teabevahetust ning käsitletakse ühiselt piirkonna riske, valmisolekut ja koostöövajadusi. Kriisiolukorra lahendamisel toetavad komisjonid ühise olukorrateadlikkuse kujundamist, osaliste tegevuse ja abivajaduste koordineerimist ning piirkondlike koostööprobleemide lahendamist.

Võrreldes kehtiva määrusega nähakse Päästeametile ette ka õigus muuta vajaduse korral kriisiolukorra lahendamise eest vastutava valitsusasutuse ettepanekul kriisikomisjoni tegevuspiirkonda. Samuti rõhutatakse elutähtsa teenuse osutajate olulisust regionaalses kriisireguleerimises.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Riigikantselei õigusosakonna nõunik Eero Svarval (eero.svarval@riigikantselei.ee, 693 5537) ning julgeoleku ja riigikaitse koordinatsioonibüroo ametnikud. Eelnõu ja seletuskiri vaadatakse keeleliselt üle enne eelnõu esitamist Vabariigi Valitsuse istungile.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu sisu kattub suures osas hädaolukorra seaduse alusel antud Vabariigi Valitsuse määrusega ning suuremaid sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva määrusega ei tehta.

Eelnõu koosneb viiest paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 on sätestatud regionaalsete kriisikomisjonide moodustamine. *KORKSi* § 11 lõike 2 kohaselt moodustatakse täidesaatva riigivõimu asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste vaheliseks koostööks kriisiolukorraks valmistumisel ning selle lahendamisel alaliselt tegutsevad regionaalsed kriisikomisjonid.

¹ Vabariigi Valitsuse 22.07.2021. a määrus nr 72 „Regionaalsete kriisikomisjonide moodustamine, nende koosseis ja töökord“, RT I, 27.03.2024, 3.

Lõike 1 kohaselt moodustatakse sarnaselt praegu kehtivale määrusele neli regionaalset kriisikomisjoni Päästeameti päästekeskuste tegevuspiirkondades:

- 1) Ida päästekeskuse tegevuspiirkonnas Ida-Eesti regionaalne kriisikomisjon;
- 2) Lõuna päästekeskuse tegevuspiirkonnas Lõuna-Eesti regionaalne kriisikomisjon;
- 3) Lääne päästekeskuse tegevuspiirkonnas Lääne-Eesti regionaalne kriisikomisjon;
- 4) Põhja päästekeskuse tegevuspiirkonnas Põhja-Eesti regionaalne kriisikomisjon.

Ida päästekeskuse tegevuspiirkond on Ida-Viru ja Lääne-Viru maakond. Lõuna päästekeskuse tegevuspiirkond on Tartu, Võru, Valga, Viljandi, Põlva ja Jõgeva maakond. Lääne päästekeskuse tegevuspiirkond on Hiiu, Järva, Lääne, Pärnu, Rapla ja Saare maakond. Põhja päästekeskuse tegevuspiirkond on Harju maakond.²

Kriisiolukorras valmistumist regionaalsel tasandil reguleerib KORKS § 11. Paragrahvi 11 lõike 1 kohaselt on Päästeameti ülesanded kriisireguleerimise korraldamisel regionaalsel tasandil järgmised:

- nõustada kohaliku omavalitsuse üksusi, kaasates vajaduse korral teisi täidesaatva riigivõimu asutusi;
- korraldada täidesaatva riigivõimu asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste vahelist koostööd ning teabevahetust;
- juhtida regionaalset kriisikomisjoni;
- hinnata koostöös asjaomaste asutustega kohaliku omavalitsuse üksuste valmisolekut täita kriisiülesandeid.

Regionaalsed kriisikomisjonid on Päästeameti töövahend regionaalsel tasandil kriisiolukorra lahendamise koordineerimiseks. See ei välista, et riigiasutused suhtlevad kohalike omavalitsustega ka vahetult. Samas võimaldab regionaalne kriisikomisjon tagada ühtsena infovahetuse kõigi kohalike omavalitsustega ning toimib riigiasutustele esmase kontaktpunktina piirkondliku koostöö korraldamisel.

Päästeameti keskne koordineeriv roll õigustas end näiteks COVID-19 põhjustatud eriolukorra ajal, mil Päästeamet oli kohalike omavalitsuste peamine koostööpartner riigiasutustega suhtlemisel. Päästeamet koondas ja vahendas ühtselt teavet riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste vahel, mistõttu oli omavalitsustel üks selge kontaktpunkt, kelle kaudu saada vajalikku teavet ja koordineerida koostööd. Eriolukorra kogemus näitas, et kriisiolukorras on piirkondliku koostöö tõhusaks korraldamiseks vajalik kõigi osapoolte poolt aktsepteeritud koordineerija, kes suunab koostööd ning aitab saavutada ühiseid lahendusi eelkõige koostöö, kokkuleppimise ja veenmise kaudu.³

Regionaalse kriisikomisjoni formaati kasutati ka 2022. aastal alanud Venemaa sõjalise agressiooni järel Ukrainas. Päästeamet kutsus 25. veebruaril 2022 kokku regionaalsete kriisikomisjonide erakorralise ühisistungi, kus eri osapooled jagasid kohaliku omavalitsuse üksustele ja teistele asutustele teavet alanud sõja ning selle võimalike mõjude kohta Eestile. Muu hulgas käsitleti võimalike sõjapõgenike saabumist ja neile vältimatu sotsiaalabi tagamist ning Venemaalt pärinevate tarnete, näiteks maagaasi, võimaliku katkemisega seotud riske.

Lõikes 2 nähakse Päästeametile ette õigus muuta vajaduse korral kriisiolukorra lahendamise eest vastutava valitsusasutuse ettepanekul kriisikomisjoni tegevuspiirkonna ulatust. Võrreldes

² Vabariigi Valitsuse 03.10.2014. a määrus nr 42 „Päästeameti põhimäärus“ § 28 lg 1, RT I, 05.06.2025, 5.

³ Kriisiolukorra ja riigikaitse seadus 668 SE seletuskiri. Kättesaadav: [Eelnõu - Riigikogu](#)

kehtiva määrusega on tegemist uue regulatsiooniga, sest kehtiv määrus sellist võimalust ette ei näe.

KORKSi eelnõu koostamisel arutasid Siseministeerium, Kaitseministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Kliimaministeerium, Sotsiaalministeerium ning nende valitsemisala asutused võimalust ühtlustada riigiasutuste regionaalseid vastutuspiirkondi. Arutelu ajendas asjaolu, et Päästeameti juhitud regionaalsete kriisikomisjonide, Politsei- ja Piirivalveameti prefektuuride, Terviseameti ning Kaitseväge ja Kaitsealiidu maakaitseringkondade territoriaalsed piirid ei ühti Jõgeva, Järva ja Rapla maakonna puhul.

Tavaolukorras tähendab piirkondade erinevus muu hulgas seda, et Kaitsealiidu maakaitseringkonna või maleva juhtidel võib olla vaja osaleda mitme regionaalse kriisikomisjoni töös. Kuna regionaalne kriisikomisjon on oluline teabevahetuse ja koostöö korraldamise koht ka kriisiolukorras, võib erinev piirkondlik jaotus tähendada, et Kaitsealiidul tuleb oma tegevust ja ressursse koordineerida mitme regiooni vahel.

Kehtiv regionaalne jaotus lähtub asutuste tavaolukorra ülesannetest ja vajadustest ning on seotud muu hulgas kohtute, prokuratuuri, Terviseameti ja teiste asutuste töökorraldusega. Regionaalsete piiride ühtlustamine eeldaks seetõttu mitme õigusakti muutmist. Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul oleks seejuures kõige keerulisem kohtute tööpiirkondade muutmine, arvestades kohtute kui põhiseadusliku institutsiooni sõltumatust ja nende töökorralduse eripära.

Tsiviilasutuste regionaalne töökorraldus ei lähtu samas sõjalise võime ettevalmistamise põhimõtetest. Kaitseväge territoriaalne vastutus või Kaitsealiidule seatud ülesanded ei määra tsiviilasutuste regionaalset töökorraldust. Riigikaitseliku kriisiolukorra ajal peab aga olema võimalik korraldust paindlikult kohandada vastavalt tegelikule olukorrale ja vajadustele. Seetõttu nähakse eelnõus ette võimalus muuta kriisiolukorra ajal vajaduse korral regionaalse kriisikomisjoni tegevuspiirkonda.

Seniste hädaolukordade ja kriiside, sealhulgas COVID-19 põhjustatud eriolukorra ning Ukraina sõjapõgenike saabumisega seotud rändekriisi kogemus ei ole näidanud, et asutuste regionaalsete piiride erinevus oleks kriisi lahendamist olulisel määral takistanud.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse regionaalse kriisikomisjoni koosseis. Võrreldes kehtiva määrusega komisjoni koosseisu ei muudeta. Komisjoni koosseisu määramisel on jätkuvalt lähtutud põhimõttest, et esindatud oleksid kõik regionaalse kriisireguleerimise, sealhulgas kriisiolukordade ennetamise, nende valmistumise, nende lahendamise ning elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise seisukohast olulised asutused ja isikud. Kohaliku omavalitsuse üksuste kaasamiseks kuuluvad komisjoni koosseisu ka nende esindajad.

Komisjoni liikmete asendamist eraldi ei reguleerita, kuna komisjoni liikmeid ei määrata isikuliselt. Liikme eemalolekul täidab tema ülesandeid isik, kes on määratud teda asendama.

Lõike 1 kohaselt kuuluvad komisjoni koosseisu vastava tegevuspiirkonna päästkeskuse juht, päästkeskuse juhi määratud päästkeskuse esindaja, tegevuspiirkonna prefektuuri prefekt, Häirekeskuse vastava tegevuspiirkonna keskuse juhataja, Kaitsealiidu esindaja, Kaitseväge esindaja, Kaitsepolitsei ameti esindaja, Keskkonnaameti esindaja, Põllumajandus- ja Toiduameti esindaja, Terviseameti esindaja, Sotsiaalkindlustusameti esindaja, Transpordiameti esindaja, tegevuspiirkonna kohaliku omavalitsuse üksuste esindajad,

tegevuspiirkonna Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kohaliku omavalitsuse poliitika osakonna esindaja, ringkonnaprokuratuuri esindaja ning vangla esindaja.

Lõikes 2 sätestatakse, et lisaks lõikes 1 nimetatud liikmetele kaasab Päästeamet vajaduse korral komisjoni töösse elutähtsa teenuse osutaja, elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja ning muu asjaomase asutuse või isiku. Võrreldes kehtiva määrusega tuuakse sättes selgemalt esile elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise tähtsus regionaalses kriisireguleerimises ning sellest tulenev vajadus kaasata komisjoni töösse nii elutähtsa teenuse osutajaid kui ka nende toimepidevuse korraldajaid. Elutähtsate teenuste toimimine on kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise seisukohast keskse tähtsusega ning seetõttu peab komisjoni töös olema võimalik käsitleda ka nende teenuste toimepidevusega seotud piirkondlikke riske, vajadusi ja koostööküsimusi. Sarnaselt kehtiva määrusega võimaldab säte kaasata komisjoni töösse ka teisi asjaomaseid asutusi ja isikuid, kui see on regionaalse kriisireguleerimise seisukohast vajalik.

Lõikes 3 sätestatakse, et komisjoni esimees võib komisjoni kokku kutsuda ka vähendatud koosseisus. See võimaldab käsitleda regionaalse kriisireguleerimise üksikküsimusi paindlikumalt ning kaasata arutelusse üksnes asjaomased komisjoni liikmed, näiteks kohaliku omavalitsuse üksuste esindajad.

Lõikes 4 sätestatakse, et komisjoni esimees on tegevuspiirkonna päästkeskuse juht. Komisjoni esimehe asendamist eraldi ei reguleerita, sest päästkeskuse juhi eemalolekul täidab tema ülesandeid määratud asendaja.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse komisjoni ülesanded. Eelnõu kohaselt on komisjoni ülesanne täidesaatva riigivõimu asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste vahelise koostöö korraldamine kriisiolukorraks valmistumisel ning selle lahendamisel.

Kriisiolukorraks valmistumisel võimaldab komisjon eelkõige käsitleda ühiselt piirkondlikke riske ja valmisolekut, selgitada osapoolte ülesandeid ja vastutust, toetada kriisiplaanide koostööd ning leppida kokku koostöö- ja teabevahetuse korralduses. Samuti aitab komisjon välja selgitada ühiste koolituste ja õppuste vajaduse ning tuvastada piirkonna valmisoleku puudujäägid, sealhulgas võime-, ressursi- ja toimepidevuslüngad. Vajaduse korral lepitakse kokku nende kõrvaldamiseks vajalikud tegevused või tehakse asjaomastele asutustele vastavad ettepanekud.

Kriisiolukorra lahendamisel on komisjoni ülesanne eelkõige toetada asutuste ja isikute vahelist teabevahetust ja ühise olukorratundlikkuse kujundamist, koordineerida eri osaliste tegevust ja abivajadusi, aidata lahendada koostöötakistusi ning hõlbustada vajaliku abi ja ressursside kaasamist. Samuti võimaldab komisjon käsitleda küsimusi, mis ületavad ühe asutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse pädevuse või haldusterritooriumi piire, ning leppida nende lahendamiseks kokku piirkondlikult koostöölstatud tegevusviisis.

Regionaalse kriisikomisjoni koosseisu kuulub ka Kaitsevägi. Kuna komisjoni üks ülesanne on tagada regionaalsel tasandil teabevahetus ja koostöö, hõlmab see riigikaitse kriisiolukorra ajal muu hulgas Kaitseväge ülesannete täitmiseks vajaliku tsiviiltoetuse korraldamisega seotud küsimuste käsitlemist.

KORKS § 15 lõike 4 kohaselt peavad riigikaitse kriisiolukorra ajal mitu ühekordset kriisiülesannet saanud füüsilisest isikust ettevõtja ja juriidiline isik, sealhulgas kohaliku

omavalitsuse üksus, nende täitmisel võimaluse korral eelistama riigi sõjalise kaitse tagamiseks antud ühekordset kriisiülesannet. Samuti võib KORKS § 44 kohaselt anda kriisiolukorra lahendamiseks asutustele ja kohaliku omavalitsuse üksustele korraldusi haldusülesannete täitmiseks. Kui mitme korralduse samaaegne täitmine ei ole võimalik, tuleb võimaluse korral esimesena täita riigi sõjalise kaitse tagamiseks antud korraldus.

Kriisiolukorra lahendamisel võib samal ajal olla vaja korraldada inimeste ulatuslikku evakuatsiooni, võtta asju sundkasutusse või toetada riigi sõjalise kaitse ülesannete täitmist. Sellistes olukordades on oluline kooskõlastada regionaalsel tasandil eri osapoolte vajadused ja olemasolevad võimalused. Näiteks võib olla vaja kokku leppida, millised munitsipaalteed peab kohaliku omavalitsuse üksus hoidma korras evakuatsiooni korraldamiseks ja millised mobilisatsiooni toetamiseks. Samuti võib olla vaja kokku leppida piiratud ressursside kasutamises, näiteks juhul, kui kohaliku ühistransporditeenuse osutaja transpordivahendeid vajavad oma ülesannete täitmiseks nii Kaitsevägi kui ka Päästeamet.

Regionaalne kriisikomisjon võimaldab sellised kohalikul ja regionaalsel tasandil tekkivad vajadused ja probleemid ühiselt läbi arutada, tegevused omavahel kooskõlastada ning leida koostöös lahendused. Komisjon ei juhi konkreetse kriisiolukorra lahendamist ega asenda selle lahendamise eest vastutavat asutust. Iga komisjoni kuuluv asutus, isik ja kohaliku omavalitsuse üksus säilitab seadusest tuleneva pädevuse ja vastutuse. Komisjoni lisandväärtus seisneb püsiva koostöövõrgustiku kujundamises ning selles, et osaliste rollid, kontaktid, teabevahetuse korraldus ja vastastikuse abi põhimõtted lepitakse kokku juba enne kriisi tekkimist. See võimaldab kriisiolukorras koostööd kiiresti ja tõhusalt käivitada.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse komisjoni töökord. Sarnaselt kehtivale määrusele toimuvad komisjoni korralised istungid vähemalt üks kord kvartalis. Komisjoni erakorralised istungid kutsuvad kokku komisjoni esimees ehk päästkeskuse juht, kui selleks on erakorraline vajadus.

Komisjoni istungid protokollitakse, protokollile kirjutab alla komisjoni esimees. Komisjoni tööd korraldab tegevuspiirkonna päästkeskus, kelle ülesanne on valmistada ette kriisikomisjoni istungi toimumine ja arutatavad teemad ning tagada istungi protokollimine ja protokollide säilitamine.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse määruse jõustumine. Määrus jõustub samaaegselt KORKSiga, s.o 1. oktoobril 2026. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

4. Määruse mõjud

Võrreldes kehtiva määrusega ei ole eelnõuga kavandatud muudatused sellise mõjuga, et need toaksid kaasa olulisi muudatusi asutuste ja komisjoni liikmete tegevuses või töökorralduses.

Päästkeskuste töökoormus ei muutu, kuna nad täidavad ka praegu regionaalse kriisikomisjoni juhtimise, selle töö korraldamise ja teenindamisega seotud ülesandeid. Samuti jätkab Päästeamet seniste ülesannete täitmist ning on ka edaspidi regionaalsel tasandil kriisireguleerimise valdkonnas kohalike omavalitsuste ja teiste asjaomaste osaliste peamine koostööpartner.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Komisjoni liikmete osalemisega seotud kulud kaetakse asjaomaste asutuste eelarvest. Komisjoni teenindamisega seotud kulud kaetakse Päästeameti eelarvest.

Määruse rakendamisel ei kaasne tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. oktoobril 2026. a. Määruse jõustumine on seotud KORKS'i jõustumisega. Määruse rakendamiseks ei ole vaja ette näha üleminekuaega.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele. Ministeeriumid kaasavad oma seisukoha kujundamisse asjaomased valitsemisala asutused. Arvamuse avaldamiseks esitatakse eelnõu Kaitseliidule ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule.

Keit Kasemets
Riigisekretär